

2. Институционален опит на местните институции от типа на омбудсмана

Опитът от установяването на местните обществени посредници през разглеждания период показва необходимостта от съсредоточаване на усилията в няколко направления. Преди всичко, основен проблем пред неправителствените организации, които се включват в антикорупционната дейност и в изпълнението на посреднически функции на местно равнище, е легитимността. В отсъствието на адекватна законова основа за работата на местните посредници до есента на 2003 г. особено важно условие за успеха на тяхната мисия бе установяването на добро взаимодействие с местната власт и регламентирането на конкретни процедури, необходими за стартирането на тяхната работа. Става дума преди всичко за две процедури – за утвърждаване на правилник за дейността и/или устав на местните посредници, както и на процедура за техния избор.

Правилник/устав и избор

Характерно за фигурата на местния обществен посредник е, че той извършва своята дейност на основата на правилник за организацията и дейността и/или на устав. В правилника са определени случаите, които са от компетенцията на обществения посредник, и тези, по които той не може да взема отношение. И двата документа се приемат най-често от съответния общински съвет.

Приложени бяха различни процедури за приемане на правилника/устава на съответните местни посредници:

- Общинският съвет определя правилника за работа на местния омбудсман. Пример в това отношение е общественият посредник на Столична община, който осъществяваше своята дейност на основата на правилник, пряко гласуван от общинския съвет (Приложение I, 4.1.).
- В друг случай общинският съвет приема устава и правилника, които дефинират най-общо функцията на тази фигура, докато общественият посредник сам формулира основните правила на своята работа. Такъв е примерът във Велико Търново.
- В община Завет пък бе изготвен Кодекс на обществения посредник, който се състои от три основни документа – правилник за работа, процедура за разглеждане на жалбите и процедура за избор на обществен посредник (Приложение I, 3.2., 3.3. и 3.4.).

Практиката показва, че изборът на местния омбудсман се осъществява или се утвърждава от общинския съвет в съответната община. В различните общини обаче бяха приложени специфични процедури на избора:

- В район "Младост" - София (1999 – 2001 г.) общественият посредник е избран от общинския съвет.

- Община **Разград** (2000 - 2001 г.) – тук подходът е бил обратният – не общинският съвет, а гражданските организации и самите граждани са издигали кандидатурите (28 на брой) и са участвали в избора. Проведени са 3 тура, за да бъде избран местния посредник. Според оценката на гражданските организации, този механизъм е изключение, но е дал много добър резултат.
- В община **Лозница** (1999 - 2000 г.) изборът също е бил в няколко тура, като последният му етап се е провел на сесия на общинския съвет. Смята се, че тук процедурата не е дала добър резултат.
- В община **Завет** (2000 г.) общинският съвет е одобрил цялата процедура по избора и всички документи за работата на местния омбудсман, но без да се намесва пряко в неговия избор. За да се избегнат затрудненията, възникнали при избора на местен омбудсман в община Лозница, общинският съвет на Завет одобри комисия от 17 души, на която делегира правото да проведе избора и да сключи трудов договор на основата на ясна длъжностна характеристика с конкретни права и задължения. Въпреки наличието на силно етническо разслоение в общината и в самия общински съвет, е подкрепен достоен кандидат, без да се отчита неговата етническа принадлежност. Изборът се оказва много успешен.
- В **Столична община** (2002 – 2003 г.) съгласно Правилника за дейността на общественя посредник, той бе избран от общинския съвет с мнозинство 50% плюс 1 от гласовете на общия брой общински съветници. Предварително бе съставена комисия, която разгледа и одобри издигнатите кандидатури. По време на предварителната дискусия е била обсъдена и идеята за пряк избор на столичния посредник от гражданите на София, която обаче не е била възприета.
- За избора на антикорупционния омбудсман във **Велико Търново** (2002 – 2003 г.) се провежда конкурс в три кръга в съответствие с решение на общинския съвет. Сформирана е комисия за провеждане на избора, която предлага на общинския съвет да утвърди най-подходящия кандидат, след провеждане на тристепенен конкурс.

Финансиране и отчетност

През периода 1998 - 2003 г. финансирането е почти изцяло от чуждестранни източници и донорски организации в рамките на предимно едногодишни проекти. Този факт свидетелства, че не може да се говори за устойчивост на институцията обществен посредник през разглеждания период. Няколко примера:

В район **"Младост" – София** проектът е финансиран от програма Фар Демокрация. Съгласно статута му (Приложение I, 1.1.), общественият посредник изготвя годишен доклад за дейността си. В него се включва информация за разрешените случаи; за случаите, при които намесата му е

останала без резултат и причините за това; информация за броя на подадените оплаквания и сигнали, за отправените предложения и препоръки, както и дали те са били взети предвид; становище за степента на зачитане на законните права и интереси на гражданите. Докладът е на разположение на всеки, който се интересува.

В община **Лозница** проектът е едногодишен и се финансира от Фондация “Отворено общество”. Дейността се отчита на сесия на общинския съвет на шест месеца и в края на годината се представя годишен отчет.

В община **Разград** проектът е едногодишен и се финансира от програма MATRA/KAP на Холандското посолство. Местният посредник се отчита пред органа, който го е избрал, на 6 месеца и в края на годината изготвя годишен доклад.

В община **Завет** проектът е едногодишен и се финансира от посолството на САЩ. Местният посредник се отчита на 6 месеца пред органа, който го е избрал, и представя годишен доклад в края на годината.

В община **Велико Търново** проектът също е едногодишен, финансира се от посолството на САЩ и е подкрепен от Европейския информационен център – гр. Велико Търново. Изготвя се ежемесечен доклад за това какво и как е извършено, който се представя на финансиращия орган, на общинския съвет и на медиите.

В **Столична община** се работи по двегодишен проект, финансиран от Фондация “Отворено общество” и от Столична община. Общественият посредник е задължен на три месеца да представя анализ за своята дейност на кмета на Столична община и на Столичния общински съвет. В тези анализи се прави преглед на постъпилите жалби по проблеми и се представят начините, подходите и препоръките, които омбудсманът е отправил към съответните администрации за отстраняване на допуснатите нарушения, както и на условията, които създават възможност за тяхното съществуване. Тези анализи са публични и се намират в официалната интернет страница на Столична община.